

NAJNOVIJE IZDANJE MAŽURANIĆEVA SPJEVA *SMRT SMAIL-AGE ČENGIĆA*

Ivan Mažuranić: *Smrt Smail-age Čengića*. Priredio Davor Kapetanić. Odjel za suvremenu književnost Jugoslavenske akademije znanosti i umjetnosti, Zagreb 1968.

Najnovije izdanje Mažuranićeva spjeva *Smrt Smail-age Čengića*, u redakciji Davora Kapetanića i nakladi Jugoslavenske akademije znanosti i umjetnosti, s bogatim i nezamjenjivim *Rječnikom* što ga je priložio Ivo Frangeš, našlo se nedavno u prvom redu naših novijih i najnovijih edicija i u središtu pažnje književnih povjesničara i kritičara, dakako ne samo zbog izvanredne opreme ovoga dokumentacijskog izdanja, nego prvenstveno po svome znanstvenom i kritičkom značenju, zbog kojega će ono neminovno postati neizostavni prilog svakoj imalo boljoj – ne samo javnoj – biblioteci.

Da su ovu pjesan, jedno od temeljnih pjesničkih djela hrvatske književnosti, cijelo jedno stoljeće pokoljenja čitalaca upoznavała u obliku koji nije autentičan, s brojnim preinakama u tekstu koje ne potječu od pjesnikova pera nego su plod »marljivosti« pojedinih, nemalobrojnih urednika i redaktora ovoga kapitalnog djela, to su donedavna znali vjerojatno samo vrlo upućeni stručnjaci, upravo specijalisti za pjesničko stvaranje Ivana Mažuranića. Jedino njima bili su dosad jasni svi problemi koji su se, tijekom godina

i desetljeća, nakupili i nataložili oko ovog djela, od jednog njegova izdanja do drugog (a bilo ih je stotinjak, ako izuzmemo prijevode na strane jezike), problemi koji su – kao što sada vidimo – postajali sve zamršeniji, i bio je uistinu posljednji trenutak da se ta zapetljana igra prekine te da se znanstveno utvrdi pjesnikova konačna redakcija njegova epohalnog djela.

Bilo je to utoliko potrebnije i hitnije što Mažuranićeva pjesan nije samo jedno od onih izuzetno velikih pjesničkih djela koja su se ugradila u same temelje cjelokupne hrvatske književnosti, nego i zato što ta pjesan ima, i u tim relacijama, svoje posebno mjesto i naročito, jedinstveno značenje. Otvarajući novije razdoblje u povijesti hrvatske književnosti, ona to čini – smijemo, na temelju ranijih zapažanja i već poznatih konstatacija Ive Frangeša, slobodno reći, bez straha da ćemo pretjerati – na najbolji, najidealniji način: u tijesnoj jezičnoj i duhovnoj vezi s prošlim razdobljima hrvatske književnosti, ne prekidajući tradiciju nego, naprotiv, uspostavljajući je i ujedno nastavljajući njezinim najizvornijim, najkreativnijim tijekovima.

Davor Kapetanić razmrsio je ovo zamršeno klupko autorovih varijanta, kojih nema malo, i samovoljnih uredničkih intervencija, kojih je znatno više, savjesno i vrlo uspješno. Preciznom komparacijom pojedinih izdanja, idući od stiha do stiha, on je došao do zaključka što su mu, povezani s poznatim okolnostima koje su pratile pojedina izdanja u proteklih stotinu i više godina, omogućili da – u potrazi za autentičnom pjesnikovom redakcijom – s punom sigurnošću eliminira sva izdanja u kojima prevladavaju nepovlanske, pa čak i neumjesne izmjene i korekcije koje su vršili i unosili pojedini urednici, najčešće u nedovoljnoj obaviještenosti ili pak neobjašnivoj površnosti.

Kapetanićeva uvodna, vrlo iscrpna i dokumentirana tekstološka studija *O autografu i izdanjima »Smrti Smail-age Čengića«* pruža zainteresiranom čitaocu mogućnost da prati njegov istraživački put i postupak. Ona ga, na kraju, dovodi do punog i nesumnjivog uvjerenja u ispravnost priređivačeve tvrdnje da je jedina autentična varijanta ona koju je objavio Imbro Tkalac u svome prvom (latiničkom) izdanju 1857. godine – ali će ga istovremeno ostaviti zapanjenog pred činjenicom, koje do sada nismo bili uvijek svjesni, da su brojni dosadašnji urednici velebnog Mažuranićeva djela uzimali sebi mnogo više slobode nego što im to, s obzirom na prirodu i cilj njihova posla, pripada, i mnogo više nego što se znanstveno može opravdati.

Tu svoju (doista neshvatljivu, upravo uzurpiranu) slobodu oni su

primjenjivali već od naslova Mažuranićeva epa pa su ga – kako je vidljivo iz Kapetanićeve priložene *Bibliografije izdanja »Smrt Smail-age Čengića« 1846–1968*, počevši od »šestog ovlaštenog izdanja« u nakladi »Sveučilišne knjižare Franje Zupana« 1876. godine, neki počeli nazivati *Smrt Smail-age Čengića*, što je, kako nas uvjerava priređivač ovog najnovijeg, Akademijina izdanja, sasvim pogrešno.

Cio sadržaj ove knjige: nadahnuti predgovor Marijana Matkovića, savjesna i nezaobilazna studija Davora Kapetanića, fotokopija autografa koji se čuva u Nacionalnoj i sveučilišnoj knjižnici u Zagrebu (u prirodnoj boji i veličini papira) i njegova transkripcija, pa kritički tekst Mažuranićeve pjesni i njegove varijante (u odnosu, dakako, na reproducirani rukopis i prvo izdanje u *Iskri* 1846), te već spomenuti *Rječnik* Ive Frangeša, koji također ispravlja mnoge već uobičajene omaške u tekstu Mažuranićeva epa, i *Bibliografija* svih dosadašnjih izdanja *Smrti Smail-age Čengića*, u originalu i prijevodima – sve to upotpunjuju i čine još jedinstvenijim dva fototipska priloga: prvo izdanje *Smrti Smail-age Čengića* u *Iskri* 1846. godine i prvo Tkalčevo izdanje 1857, ono koje je uzeto kao osnova i za ovo najnovije (ako sam dobro brojio: stotinu i prvo) izdanje na hrvatskom jeziku koje nam, poslije tolikih godina i tolikih peripetija, ponovno (i valjda definitivno) ukazuje na autentični tekst velikog Mažuranićeva djela.

Dubravko Jelčić